

Prawo prasowe w ujęciu praktycznym ustawa z 26.1.1984 r. – Prawo prasowe

(Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.)

(wyciąg)

Rola prasy

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Wolność prasy]

Prasa, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności wypowiedzi i urzeczywistnia prawo obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej.

Prasa jest gwarantem wolności słowa w demokratycznym państwie prawa poprzez urzeczywistnianie prawa obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej.

Dziennikarze dysponują wieloma uprawnieniami, które umożliwiają im realizację funkcji informacyjnej prasy, w szczególności w aspekcie jawności życia publicznego.

→ [Patrz część: *Prawo dziennikarzy do informacji*]

Prasa jest również beneficjentem wolności słowa, gdyż w celu realizacji swoich ustawowych funkcji korzysta z tej wolności.

Artykuł 1 PrPras zawiera bezpośrednie odniesienie do przepisów Konstytucji RP, w tym w szczególności art. 14 (wolność prasy) oraz art. 54 (swoboda wypowiedzi). Wolność prasy jest zasadą ustrojową, natomiast wolność słowa ma charakter mieszany wolności osobistej i politycznej.

Działanie przez prasę w wykonaniu jej ustawowych zadań, uchyla bezprawność z tytułu naruszenia prawa spowodowanego opublikowaniem materiału prasowego.

→ [Patrz część: *Wolność prasy. Krytyka prasowa. Społeczny cel publikacji; Postępowania sądowe w sprawach prasowych; Odpowiedzialność cywilna*]

Obowiązki prasy i dziennikarzy

Art. 3a. [Prawo dostępu do informacji publicznej]

W zakresie prawa dostępu prasy do informacji publicznej stosuje się przepisy ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 176).

Dziennikarzowi, prasie, przysługuje prawo dostępu do informacji publicznej na takich samych zasadach jak pozostałym obywatelom.

Zamieszczenie odesłania do ustawy o dostępie do informacji publicznej wprost w przepisach PrPras stanowi wyraz roli prasy jako podmiotu urzeczywistniającego prawo obywateli do ich rzetelnego informowania.

Ustawa o dostępie do informacji publicznej zawiera szczegółowe uregulowania w zakresie:

- 1) podmiotów uprawnionych od uzyskania informacji publicznej i podmiotów zobowiązanych do udzielenia takiej informacji (zakres podmiotowy, art. 2 i 4 DostInfPubU);
- 2) przedmiotu udzielonej informacji (zakres przedmiotowy);
- 3) ograniczeń przedmiotowych w możliwości udzielenia informacji (tajemnice prawnie chronione);
- 4) warunków formalnych wniosku o udzielenie informacji publicznej (warunki formalne).

→ [Patrz część: *Prawo do informacji publicznej*]

Art. 4. [Prawo dostępu do informacji]

1. Przedsiębiorcy i podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych oraz nie działające w celu osiągnięcia zysku są obowiązane do udzielenia prasie informacji o swojej działalności, o ile na podstawie odrębnych przepisów informacja nie jest objęta tajemnicą lub nie narusza prawa do prywatności.

2. *(skreślony)*

3. W przypadku odmowy udzielenia informacji, na żądanie redaktora naczelnego, odmowę doręcza się zainteresowanej

redakcji w formie pisemnej, w terminie trzech dni; odmowa powinna zawierać oznaczenie organu, jednostki organizacyjnej lub osoby, od której pochodzi, datę jej udzielenia, redakcję, której dotyczy, oznaczenie informacji będącej jej przedmiotem oraz powody odmowy.

4. Odmowę, o której mowa w ust. 3, lub niezachowanie wymogów określonych w tym przepisie, można zaskarżyć do sądu administracyjnego w terminie 30 dni; w postępowaniu przed sądem stosuje się odpowiednio przepisy o zaskarżaniu do sądu decyzji administracyjnych.

5. *(skreślony)*

6. *(skreślony)*

Zakres prawa prasy do informacji nie ogranicza się do prawa dostępu do informacji publicznej. Przepis nakłada na przedsiębiorców i podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych obowiązek udzielania informacji o swojej działalności.

Prasa ma prawo do uzyskania informacji od przedsiębiorców i podmiotów niezaliczonych do sektora finansów publicznych oraz niedziałających w celu osiągnięcia zysku na podstawie art. 11 ust. 1 PrPras.

Podmioty wymienione w art. 4 ust. 1 PrPras są zobowiązane do udzielenia informacji. Wyłączenia w tym zakresie dotyczą informacji objętych tajemnicą na podstawie odrębnych przepisów oraz informacji naruszających prawo do prywatności.

Przepis nie przewiduje wymogów formalnych w stosunku do wniosku o udzielenie informacji, określa natomiast warunki formalne jakim powinna odpowiadać odmowa udzielenia takiej informacji oraz termin, w jakim powinna zostać doręczona, jeżeli z żądaniem jej doręczenia wystąpił redaktor naczelny.

Odmowa lub niezachowanie wymogów formalnych mogą zostać zaskarżone do sądu administracyjnego w terminie 30 dni. Do postępowania stosuje się przepisy ustawy z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 718 ze zm.).

Art. 5. [Prawo obywatela do informowania prasy]

1. Każdy obywatel, zgodnie z zasadą wolności słowa i prawem do krytyki, może udzielać informacji prasie.

2. Nikt nie może być narażony na uszczerbek lub zarzut z powodu udzielenia informacji prasie, jeżeli działał w granicach prawem dozwolonych.

Wolność słowa jest wolnością osobistą każdego człowieka i obywatela zgodnie z art. 54 ust. 1 Konstytucji RP. Jej realizacja może w szczególności polegać na prawie do nieskrępowanego udzielania informacji prasie, w tym w szczególności przekazywania prasie ujemnych ocen cudzej działalności.

Komentowany przepis stanowi deklarację ochrony źródeł informacji prasowej.

W przypadku udzielania informacji pod własnym imieniem i nazwiskiem, informator prasowy może być narażony na odpowiedzialność cywilną i/lub karną w przypadku, w którym nie działał w granicach prawem dozwolonych.

Kto, nadużywając swego stanowiska lub funkcji działa na szkodę innej osoby z powodu krytyki prasowej, opublikowanej w społecznym uzasadnionym interesie, naraża się na odpowiedzialność karną z art. 44 ust. 2 PrPras.

Art. 6. [Krytyka prasowa]

1. Prasa jest zobowiązana do prawdziwego przedstawiania omawianych zjawisk.

2. Organy państwowe, przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe jednostki organizacyjne oraz organizacje spółdzielcze są obowiązane do udzielenia odpowiedzi na przekazaną im krytykę prasową bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do związków zawodowych, organizacji samorządowych i innych organizacji społecznych w zakresie prowadzonej przez nie działalności publicznej.

4. Nie wolno utrudniać prasie zbierania materiałów krytycznych ani w inny sposób tłumić krytyki.

Zobowiązanie prasy do prawdziwego przedstawiania zjawisk nie oznacza obowiązku publikowania prawdziwych informacji, ale dążenia do tego, aby publikowane informacje w jak najszerszym zakresie odpowiadały prawdzie.

Przepis nakazuje organom i przedsiębiorstwom państwowym oraz innym państwowym jednostkom organizacyjnym, związkom zawodowym, organizacjom samorządowym i innym organizacjom społecznym udzielać odpowiedzi na przekazaną krytykę. Termin na udzielenie odpowiedzi wynosi miesiąc.

Prawo do żądania udzielenia odpowiedzi na krytykę stanowi element prawa do informacji prasy.

Odmowa lub brak odpowiedzi na krytykę może być zaskarżony do sądu administracyjnego na zasadach określonych w art. 4 ust. 4 PrPras.

W ust. 5 przepis zawiera zakaz utrudniania prasie zbierania materiałów krytycznych i tłumienia krytyki. Za utrudnianie prasie zbierania materiałów krytycznych i tłumienie krytyki grozi odpowiedzialność karna (art. 44 ust. 1 PrPras).

Rozdział 2. Prawa i obowiązki dziennikarzy

Art. 10. [Zadania dziennikarza]

1. Zadaniem dziennikarza jest służba społeczeństwu i państwu. Dziennikarz ma obowiązek działania zgodnie z etyką zawodową i zasadami współżycia społecznego, w granicach określonych przepisami prawa.

2. Dziennikarz, w ramach stosunku pracy, ma obowiązek realizowania ustalonej w statucie lub regulaminie redakcji, w której jest zatrudniony, ogólnej linii programowej tej redakcji.

3. Działalność dziennikarza sprzeczna z ust. 2 stanowi naruszenie obowiązku pracowniczego.

W art. 10 ust. 1 PrPras ustawodawca ponownie daje wyraz zasadniczej roli prasy dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i funkcjonowania demokratycznego państwa prawa.

Z tej podstawy aksjologicznej ustawodawca wywodzi obowiązki dziennikarza w zakresie działalności w zgodzie z etyką zawodową, zasadami współżycia społecznego i przepisami prawa. W doktrynie wskazuje się, że nakaz działania w pierwszej kolejności z etyką zawodową i zasadami współżycia społecznego, a dopiero później w granicach prawa, nie jest przypadkowy. Dziennikarz ma służyć społeczeństwu i państwu, a zatem decyzja w zakresie publikacji powinna być determinowana przede wszystkim przez etykę i normy społeczne.

Ustęp 2 i 3 omawianego przepisu odnoszą się bezpośrednio do dziennikarzy zatrudnionych w ramach stosunku pracy i zawiera ograniczenia swobody dziennikarza w zakresie doboru tematów przygotowywanych materiałów prasowych do ogólnej linii programowej redakcji, w której jest zatrudniony.

Pojęcie linii programowej nie zostało zdefiniowane w ustawie, choć pojawia się w kilku przepisach (art. 3, art. 10 ust. 2, art. 36 ust. 4 PrPras). Należy przyjąć, że linia programowa to wynikające z założeń wydawcy preferencje ideowe, światopoglądowe realizowane w działalności prasowej.

W przypadku gdy wydawca w regulaminie lub statucie ma określone ogólne założenia linii programowej, dziennikarz ma obowiązek ich realizowania. W przypadku dziennikarzy zatrudnionych na podstawie innych stosunków prawnych niż stosunek pracy, obowiązek stosowania się do linii programowej wydawcy najczęściej będzie zapisany wprost w umowie.

Działanie dziennikarza sprzeczne z ustaloną przez wydawcę linią programową stanowi naruszenie obowiązku pracowniczego. W wyroku z 19.3.1998 r. SN wskazał, że nie każde naruszenie linii programowej może być uznane za ciężkie naruszenie obowiązków pracowniczych, stanowiące podstawę do wypowiedzenia umowy o pracę z winy pracownika (art. 52 KP). Ocena działania sprzecznego z linią programową wydawcy musi być dokonywana z uwzględnieniem obowiązków dziennikarza w zakresie służby społeczeństwu i państwu (art. 10 ust. 1 PrPras), zadaniami prasy w zakresie urzeczywistniania prawa obywateli do rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej (art. 1 PrPras) oraz obowiązkiem dążenia do prawdziwego przedstawiania zjawisk (art. 6 ust. 1 PrPras) oraz spełnienia wszystkich przesłanek „ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych”, tj.: 1. naruszenia obowiązków podstawowych, 2. winy pracownika w postaci winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa, 3. poważnego zagrożenia dla interesów pracodawcy (zob. wyr. SN z 19.3.1998 r., I PKN 570/97, Legalis).

Art. 11. [Obowiązki informacyjne względem prasy]

1. Dziennikarz jest uprawniony do uzyskiwania informacji w zakresie, o którym mowa w art. 4.

2. Informacji w imieniu jednostek organizacyjnych są obowiązani udzielać kierownicy tych jednostek, ich zastępcy, rzecznicy prasowi lub inne upoważnione osoby, w granicach obowiązków powierzonych im w tym zakresie.

3. Kierownicy jednostek organizacyjnych są obowiązani umożliwiać dziennikarzom nawiązanie kontaktu z pracownikami oraz swobodne zbieranie wśród nich informacji i opinii.

4. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa organizację i zadania rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej.

Artykuł 11 PrPras ustanawia prawo dziennikarza do uzyskiwania informacji od przedsiębiorców i podmiotów niezaliczonych do sektora finansów publicznych. Obowiązek spoczywający na ww. podmiotach w przedmiotowym zakresie został uregulowany w art. 4 PrPras.

Prawo do uzyskiwania informacji od podmiotów wymienionych w art. 4 PrPras jest nazywane „dziennikarskim prawem do informacji”, gdyż uprawnienia dziennikarzy w tym zakresie są szersze niż innych podmiotów.

Ustęp 2 przepisu wskazuje podmioty, które w strukturze organizacyjnej jednostki są zobowiązane do udzielenia prasie informacji. Są to: kierownicy jednostek (np. członkowie zarządu, dyrektorzy itp.), ich zastępcy, rzecznicy prasowi lub inne upoważnione osoby.

Regulacja stanowi wytyczne dla jednostek organizacyjnych w zakresie powołania osób odpowiadających za kontakt z dziennikarzami. W większych strukturach organizacyjnych przeważnie funkcjonuje instytucja rzecznika prasowego, co porządkuje kwestię kontaktu jednostki organizacyjnej z mediami. W mniejszych strukturach przeważnie za kontakty z mediami będzie odpowiadał zarząd lub inny organ uprawniony do reprezentacji spółki.

Zgodnie z ust. 3 przepisu na kierownikach jednostek spoczywa obowiązek umożliwienia dziennikarzom kontaktu z pracownikami oraz swobodnego zbierania wśród nich informacji i opinii. Przedmiotowa regulacja umożliwia pracownikom i osobom współpracującym z jednostkami organizacyjnymi realizację prawa obywateli do udzielania prasie informacji, o którym mowa w art. 5 ust. 1 PrPras, oraz konkretyzuje w stosunku do tych osób zakaz narażania na uszczerbek lub zarzut osób, które udzieliły prasie informacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 PrPras.

Granice swobody pracownika w przedmiocie udzielania informacji prasie wyznaczają przepisy prawa pracy (art. 100 § 2 pkt 4 i 5 KP).

Ostatnia jednostka redakcyjna przepisu zawiera odesłanie do przepisów wykonawczych określających organizację i zadania rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej. Obecnie przedmiotowe zagadnienie jest uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z 8.1.2002 r. w sprawie organizacji i zadań rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej (Dz.U. Nr 4, poz. 36).

Art. 12. [Standardy pracy dziennikarza]

1. Dziennikarz jest obowiązany:

- 1) zachować szczególną staranność i rzetelność przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych, zwłaszcza sprawdzić zgodność z prawdą uzyskanych wiadomości lub podać ich źródło,**

- 2) chronić dobra osobiste, a ponadto interesy działających w dobrej wierze informatorów i innych osób, które okazują mu zaufanie,
- 3) dbać o poprawność języka i unikać używania wulgaryzmów.

2. Dziennikarzowi nie wolno prowadzić ukrytej działalności reklamowej wiążącej się z uzyskaniem korzyści majątkowej bądź osobistej od osoby lub jednostki organizacyjnej zainteresowanej reklamą.

Artykuł 12 PrPras określa standardy pracy dziennikarzy.

Dziennikarz ma obowiązek dochowania **szczególnej staranności i rzetelności** przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiałów prasowych.

„Staranność dziennikarska” to dokładność, pilność, sumienność, troskliwość, gorliwość, dbałość o szczegóły.

Elementem staranności dziennikarskiej jest obowiązek sprawdzenia zgodności z prawdą informacji lub podania ich źródła. Sprawdzenie zgodności z prawdą informacji dotyczy przede wszystkim sytuacji, w której dziennikarz posługuje się informacjami pochodzącymi od osób, które zastrzegły swoją anonimowość. Informacje pochodzące od anonimowych informatorów dziennikarz powinien traktować z ostrożnością.

Dziennikarz nie ma obowiązku wyczerpania wszystkich istniejących źródeł informacji, ale powinien poczynić wysiłki w celu zweryfikowania zgodności z prawdą posiadanych informacji.

Ważnym, choć nie zawsze koniecznym elementem staranności dziennikarskiej, jest umożliwienie wypowiedzenia się zainteresowanej osobie. Skonfrontowanie jej z uzyskaną informacją i umożliwienie zajęcia stanowiska. Obowiązek zwrócenia się o wyjaśnienia do osoby, której mają dotyczyć opublikowane informacje lub krytyka uzależnione jest od rodzaju upublicznionych informacji oraz formy w jakiej będzie to dokonywane (zob. wyr. SN z 8.2.2008 r., I CSK 385/07, Legalis).

„Rzetelność dziennikarska” to uczciwość, solidność, obowiązkowość, konkretność, odpowiedzialność za słowo.

W odniesieniu do obowiązku dochowania rzetelności dziennikarskiej ważne są motywy, którymi kieruje się dziennikarz. Jego celem powinna być obrona uzasadnionego interesu społecznego, a nie chęć dokuczenia osobie, której dotyczy publikacja prasowa.

Pojęcie rzetelności odnosi się przede wszystkim do jakości wypowiedzi dziennikarskiej, sposobu jej sformułowania. Podkreśla się tu w szczególności niedziałanie pod z góry założoną tezę, nieprzeinaczanie faktów, zastosowanie odpowiedniej formy publikacji itd.

Dochowanie szczególnej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiałów prasowych stanowi przesłankę wyłączającą odpowiedzialność dziennikarza z tytułu naruszenia dóbr osobistych.

Dziennikarz ma obowiązek dbałości o poprawność języka i unikanie używania wulgaryzmów.

Na dziennikarzu spoczywa także **obowiązek chronienia dóbr osobistych oraz interesów informatorów** i innych osób, które okazują mu zaufanie oraz działają w dobrej wierze.

Obowiązek ochrony dóbr osobistych oraz interesów dotyczy informatorów i innych osób, które okazują dziennikarzowi zaufanie. W doktrynie pojawiają się jednak opinie o generalnym charakterze obowiązku ochrony dóbr osobistych.

Obowiązek ochrony informatorów i osób, które okazują prasie zaufanie i działają w dobrej wierze stanowi podkreślenie roli i znaczenia osób, bez których niemożliwa byłaby realizacja zadań prasy. Bez informatorów możliwości prasy w zakresie zbierania i weryfikowania informacji byłyby znacząco ograniczone.

Z tego względu ustawodawca stworzył system gwarancji zapewniający jak najszerszą ochronę informatorów prasowych (art. 5, art. 12 ust. 1 pkt 2, art. 14, art. 15 ust. 2 i art. 44 ust. 2 PrPras).

Określony w ust. 2 art. 12 PrPras **zakaz prowadzenia przez dziennikarza ukrytej działalności reklamowej** wiążącej się z uzyskaniem korzyści majątkowej i osobistej tzw. zakaz kryptoreklamy jest niezwykle istotny dla zapewnienia zaufania obywateli i społeczeństwa do dziennikarzy i prasy. Rolą prasy jest urzeczywistnianie prawa obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej, a nie działalność reklamowa. Prasa naturalnie może zamieszczać odpłatne ogłoszenia i reklamy (art. 36 PrPras), ale musi się to odbywać odpłatnie i w taki sposób, który nie pozostawia wątpliwości co do charakteru treści z jaką zapoznaje się czytelnik. Czytelnik musi wiedzieć czy ma do czynienia z reklamą czy materiałem prasowym.

Prawo prasowe nie zawiera definicji reklamy. Zgodnie z art. 4 pkt 17 RTVU reklama jest przekazem handlowym, pochodzącym od podmiotu publicznego lub prywatnego w związku z jego działalnością gospodarczą lub zawodową, zmierzający do promocji sprzedaży lub odpłatnego korzystania z towarów lub usług, reklamą jest także autopromocja.

Zakazana jest reklama ukryta wiążąca się z uzyskaniem korzyści majątkowej lub osobistej. Nic nie stoi natomiast na przeszkodzie, aby dziennikarz nie działając na zlecenie innego podmiotu informował swoich czytelników o pozytywnych walorach jakiegoś produktu lub usług.

W świetle omawianego przepisu dla postawienia dziennikarzo-
wi zarzutu prowadzenia ukrytej działalności reklamowej niezbędne
jest ustalenie:

- 1) charakteru reklamowego danego materiału odredakcyjnego;
- 2) wzajemności świadczeń dziennikarza i podmiotu reklamującego się.

Prowadzenie ukrytej działalności reklamowej stanowi czyn nie-
uczciwej konkurencji (art. 16 ZNKU).

Art. 13. [Ochrona uczestników postępowania sądowego]

1. Nie wolno wypowiadać w prasie opinii co do rozstrzygnięcia
w postępowaniu sądowym przed wydaniem orzeczenia w I in-
stancji.

2. Nie wolno publikować w prasie danych osobowych i wize-
runku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygo-
tawawcze lub sądowe, jak również danych osobowych i wize-
runku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że
osoby te wyrażą na to zgodę.

3. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 2, nie narusza przepi-
sów innych ustaw. Właściwy prokurator lub sąd może zezwolić,
ze względu na ważny interes społeczny, na ujawnienie danych
osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się po-
stępowanie przygotowawcze lub sądowe.

4. Na postanowienie w przedmiocie ujawnienia danych oso-
bowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postę-
powanie przygotowawcze lub sądowe przysługuje zażalenie.
Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejo-
nowy, w którego okręgu toczy się postępowanie. Postanowie-
nie wydane w toku postępowania przygotowawczego staje się
wykonalne z chwilą uprawomocnienia.

Artykuł 13 PrPras zawiera ograniczenia dziennikarskiej sprawoz-
dawczości sądowej.

Zakazane jest wydawanie opinii co do rozstrzygnięcia w postępo-
waniu sądowym przed wydaniem orzeczenia w I instancji. Opinie to
własne przekonania, poglądy co do rozstrzygnięcia w postępowan-
niu sądowym. Zakaz obejmuje zarówno postępowanie cywilne, kar-
ne, sądownoadministracyjne, jak i postępowanie przed Trybunałem
Stanu, sądami wojskowymi, w sprawach nieletnich, w postępowan-
niu dyscyplinarnym i lustracyjnym.

Zakazane jest również publikowanie w prasie danych osobowych
i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygo-

towawcze lub sądowe, z tym jednak zastrzeżeniem, że ujawnienie tych danych i wizerunku może nastąpić za zgodą osoby, przeciwko której toczy się postępowanie lub za zezwoleniem właściwego prokuratora lub sądu, gdy wymaga tego ważny interes społeczny.

Ujawnienie/opublikowanie danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych jest dopuszczalne tylko za ich zgodą.

Celem zakazu zawartego w art. 13 ust. 2 PrPras jest ochrona interesu publicznego – wymiaru sprawiedliwości, zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego.

Przedstawione powyżej ograniczenia w zakresie sprawozdawczości sądowej nie oznaczają, że prasa nie może publikować żadnych informacji na temat toczących się postępowań sądowych. Dopuszczalne jest publikowanie informacji o stawianych przez prokuratora zarzutach, wymiaru zagrożenia sankcją wynikającego z przepisów KK i innych ustaw itd.

Przepis nie wprowadza zakazu krytyki działań sądów i prokuratury.

Ustęp 3 tego przepisu utracił moc z 29.7.2011 r. w zakresie w jakim nie przewiduje zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze na podstawie wyroku TK z 18.7.2011 r. (Dz.U. Nr 156, poz. 934).

Przepis przewidujący zaskarżalność postanowienia w przedmiocie ujawnienia danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe wszedł w życie 14.10.2011 r. na podstawie ustawy z 19.8.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz.U. Nr 205, poz. 1204).

Zażalenie przysługuje na postanowienie prokuratora. Nie przewiduje się natomiast zaskarżenia postanowienia wydanego w tym przedmiocie przez sąd.

Art. 14. [Autoryzacja wypowiedzi. Obowiązek uzyskania zgody na publikację określonych informacji]

1. Publikowanie lub rozpowszechnianie w inny sposób informacji utrwalonych za pomocą zapisów fonicznych i wizualnych wymaga zgody osób udzielających informacji.

2. Dziennikarz nie może odmówić osobie udzielającej informacji autoryzacji dosłownie cytowanej wypowiedzi, o ile nie była ona uprzednio publikowana.

3. Osoba udzielająca informacji może z ważnych powodów społecznych lub osobistych zastrzec termin i zakres jej opublikowania.

4. Udzielenia informacji nie można uzależniać, z zastrzeżeniem wynikającym z ust. 2, od sposobu jej skomentowania lub uzgodnienia tekstu wypowiedzi dziennikarskiej.

5. Dziennikarz nie może opublikować informacji, jeżeli osoba udzielająca jej zastrzegła to ze względu na tajemnicę zawodową.

6. Nie wolno bez zgody osoby zainteresowanej publikować informacji oraz danych dotyczących prywatnej sfery życia, chyba że wiąże się to bezpośrednio z działalnością publiczną danej osoby.

Opublikowanie lub rozpowszechnienie informacji utrwalonych za pomocą zapisów fonicznych (dźwięk) lub wizualnych (obraz i dźwięk) jest uzależnione od uzyskania **zgody osoby udzielającej informacji**.

Zgoda może być udzielona w każdej formie, która ujawnia w sposób dostateczny wolę osoby udzielającej informacji (art. 60 KC), a więc również w formie dorozumianej. Zgoda może być cofnięta do czasu opublikowania lub rozpowszechnienia informacji. Zgoda nie może zostać udzielona pod warunkiem odpowiedniego jej skomentowania lub uzgodnienia tekstu publikacji (art. 14 ust. 4 PrPras).

Celem regulacji jest ochrona informatorów prasowych przed rozpowszechnianiem nagrań utrwalonych bez ich wiedzy i zgody.

Dziennikarz nie może odmówić **autoryzacji** dosłownie cytowanej wypowiedzi, jeżeli z takim żądaniem wystąpi osoba cytowana. Bierność informatora zwalnia dziennikarza od obowiązku zabiegania o autoryzację.

Prawo autoryzowania wypowiedzi przysługuje do momentu pierwszej publikacji określonej wypowiedzi.

Autoryzacja jest instrumentem chroniącym osoby udzielające wypowiedzi prasie przed zniekształceniem ich komunikatu.

Prawo do autoryzacji jest uprawnieniem do skorygowania treści udzielonej wypowiedzi. Nie obejmuje ono swoim zakresem całości materiału prasowego, ale wyłącznie dosłownie cytowany fragment wypowiedzi osoby udzielającej informacji.

Prawo prasowe nie reguluje trybu dokonywania autoryzacji, terminu wystąpienia z wnioskiem o autoryzację, terminu samej autoryzacji, sposobu przekazania wypowiedzi oraz zakresu wprowadzonych zmian. Należy zatem uznać, że żądanie autoryzacji i sama autoryzacja mogą być zgłoszone w dowolnej formie.

Osoba udzielająca informacji może zrzec się prawa do autoryzacji swojej wypowiedzi.

Wstrzymywanie publikacji poprzez zwlekanie z autoryzacją, a także dokonywanie zmian, które nie dotyczą udzielonej wypowiedzi

lub wypaczają sens uprzedniej wypowiedzi, rezygnacja z pierwotnej wypowiedzi i zastąpienie jej wypowiedzią całkowicie nową, stanowi nadużycie prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 KC, które nie zasługuje na ochronę.

Udzielenia informacji nie można uzależniać od sposobu jej skomentowania lub uzgodnienia tekstu wypowiedzi dziennikarskiej. Nie wyłącza to prawa do żądania autoryzacji dosłownie cytowanej wypowiedzi.

Osoba udzielająca informacji może z ważnych powodów społecznych lub osobistych zastrzec termin i zakres jej opublikowania tzw. embargo prasowe.

Ważnymi powodami społecznymi są okoliczności, które mogą spowodować niepożądane, negatywne reakcje ze strony społeczeństwa, środowiska lokalnego, zawodowego itp.

Ważne powody osobiste to okoliczności związane z szeroko pojętą sferą życia prywatnego.

Do oceny dziennikarza należy, czy podane powody spełniają kryterium ważnych powodów społecznych lub osobistych. Jednak opublikowanie informacji wbrew zastrzeżeniu terminu i zakresu, które godzi w ważne interesy społeczne lub życiowe rozmówcy może rodzić odpowiedzialność karną (art. 49 PrPras).

Dziennikarz nie może opublikować informacji, jeżeli osoba udzielająca jej zastrzegła to ze względu na tajemnicę zawodową.

Tajemnica zawodowa to wiedza związana z wykonywaniem zawodu, dotycząca osobistych i majątkowych interesów innych osób, w tym także osób prawnych. Tajemnica zawodowa może wynikać z ustawy lub umowy. Tajemnica zawodowa, obejmuje również tajemnicę przedsiębiorstwa, o której mowa w art. 11 ZNKU.

Dziennikarz nie może bez zgody osoby zainteresowanej publikować informacji i danych dotyczących jej **prywatnej sfery życia**. Brak wymogu uzyskania zgody dotyczy wyłącznie przypadków, w których informacja odnosząca się do prywatnej sfery życia wiąże się bezpośrednio z działalnością publiczną danej osoby.

Prawo do ochrony prawnej życia prywatnego wynika wprost z art. 47 Konstytucji RP. Prywatność dotyczy tych wszystkich elementów życia człowieka, które nie obejmują ani bezpośrednio, ani pośrednio jego działalności publicznej, zawodowej.

Osoby podejmujące działalność publiczną w sposób nieunikniony, a zarazem świadomy i dobrowolny, wystawiają się na kontrolę i reakcję ze strony opinii publicznej. Muszą wykazać zatem większy stopień tolerancji.

W świetle art. 14 ust. 6 PrPras w grę wchodzi informacja, których związek z aktywnością publiczną przejawia się tym, że stanowią

one istotną przesłankę oceny zachowań tych osób okazywanych w sferze publicznej. Interes obywatela uzasadnia ujawnianie prywatności osób pełniących funkcje publiczne.

Naruszenie któregokolwiek z ustępów art. 14 PrPras może skutkować odpowiedzialnością karną dziennikarza, autora publikacji lub redaktora naczelnego (art. 49 w zw. z art. 14 ust. 2 PrPras).

Art. 15. [Tajemnica dziennikarska]

1. Autorowi materiału prasowego przysługuje prawo zachowania w tajemnicy swego nazwiska.

2. Dziennikarz ma obowiązek zachowania w tajemnicy:

1) danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również innych osób udzielających informacji opublikowanych albo przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych,

2) wszelkich informacji, których ujawnienie mogłoby naruszać chronione prawem interesy osób trzecich.

3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 2, dotyczy również innych osób zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych i innych prasowych jednostkach organizacyjnych.

Przepis zawiera kluczowe dla wolności prasy i swobody wypowiedzi uregulowania, tj.:

- 1) prawo autora materiału prasowego do zachowania w tajemnicy swojego nazwiska tzw. prawo do anonimowości/anonimatu;
- 2) obowiązek zachowania w tajemnicy danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również innych osób udzielających informacji opublikowanych albo przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych;
- 3) obowiązek zachowania w tajemnicy wszelkich informacji, których ujawnienie mogłoby naruszać chronione prawem interesy osób trzecich.

Obowiązek zachowania w tajemnicy danych i innych informacji, o których mowa w pkt 2 i 3 powyżej, spoczywa nie tylko na dziennikarzach, ale również na innych osobach zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych oraz innych prasowych jednostkach organizacyjnych.

Prawo do anonimatu chroni dziennikarza przed odpowiedzialnością prawną (cywilną i karną) za publikowane treści. Ma to szczególne znaczenie w przypadku dziennikarzy śledczych.

Autor materiału prasowego ma prawo decydować o ujawnieniu swojego nazwiska.

Tajemnica dziennikarska służy ochronie praw osobistych autorów, informatorów i osób trzecich oraz stanowi istotny czynnik niezależności prasy.

Tajemnicą tą objęte są wszelkie informacje, które mogłyby umożliwić identyfikację, doprowadzić do ustalenia tożsamości informatora lub autora materiału prasowego (i innych osób wymienionych w art. 15 ust. 2 PrPras).

Na dziennikarzu nie spoczywa ustawowy obowiązek poinformowania swojego rozmówcy o przysługującym mu prawie do zastrzeżenia tajemnicy dziennikarskiej.

Zastrzeżenie anonimowości może nastąpić do czasu opublikowania materiału prasowego.

Obowiązek zachowania tajemnicy dziennikarskiej osób wymienionych w art. 15 ust. 2 pkt 1 PrPras jest **obowiązkiem bezwzględnym**. Dziennikarz może zostać zwolniony z obowiązku jej zachowania wyłącznie przez osobę zastrzegającą nieujawnianie jej danych umożliwiających identyfikację, za wyjątkiem sytuacji, o której mowa w art. 16 ust. 1 i 2 PrPras.

Tajemnicą dziennikarską są objęte również wszelkie informacje, których ujawnienie mogłoby naruszyć chronione prawem interesy osób trzecich. Tajemnica dziennikarska nie ogranicza się wyłącznie do osobowych źródeł informacji, ale obejmuje także wszelkie inne źródła informacji (np. dokumenty, maile, notatki).

Za ujawnienie danych i wszelkich innych informacji, o których mowa w art. 15 ust. 2 PrPras, grozi odpowiedzialność karna (art. 49 w zw. z art. 15 ust. 2 PrPras).

Art. 16. [Zwolnienie z tajemnicy dziennikarskiej]

1. Dziennikarz jest zwolniony od zachowania tajemnicy zawodowej, o której mowa w art. 15 ust. 2, w razie gdy informacja, materiał prasowy, list do redakcji lub inny materiał o tym charakterze dotyczy przestępstwa określonego w art. 254 Kodeksu karnego albo autor lub osoba przekazująca taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza wyrazi zgodę na ujawnienie jej nazwiska lub tego materiału.

2. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, dotyczy również innych osób zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych i innych prasowych jednostkach organizacyjnych.

3. Redaktor naczelny powinien być w niezbędnych granicach poinformowany o sprawach związanych z tajemnicą zawodo-

wą dziennikarza; powierzoną mu informację albo inny materiał może ujawnić jedynie w wypadkach określonych w ust. 1.

Artykuł 16 PrPras reguluje zasady zwolnienia dziennikarza z obowiązku zachowania tajemnicy dziennikarskiej.

Dziennikarz jest zwolniony od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej wyłącznie w dwóch – enumeratywnie wskazanych w ustawie – przypadkach:

- 1) gdy informacja, materiał prasowy, list do redakcji lub inny materiał o tym charakterze dotyczy przestępstwa określonego w art. 240 KK;
- 2) autor lub osoba przekazująca taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza wyrazi zgodę na ujawnienie jej nazwiska lub tego materiału.

Literalne brzmienie art. 16 ust. 1 PrPras wskazuje na art. 254 KK jako przesłankę zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy dziennikarskiej. Prawo prasowe odwołuje się jednak do art. 254 KK z 1969 r., którego odpowiednikiem na gruncie aktualnie obowiązującego KK jest art. 240.

Jeśli dziennikarz, zapoznając się z informacją, listem do redakcji lub innym materiałem prasowym, poweźmie wiarygodną wiadomość o przestępstwie określonym w art. 240 § 1 KK, ma ustawowy obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu powołanego do ścigania przestępstw.

Zwolnienie to dotyczy również innych osób zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych i innych prasowych jednostkach organizacyjnych, krąg tych osób jest tożsamy z kręgiem osób zobowiązanych do zachowania tajemnicy dziennikarskiej (art. 15 ust. 3 PrPras).

Drugim przypadkiem zwolnienia dziennikarza z obowiązku zachowania tajemnicy jest sytuacja, w której autor lub osoba przekazująca taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza wyrazi później zgodę na ujawnienie jej nazwiska lub tego materiału.

Podmiotami uprawnionymi do wyrażenia zgody na zwolnienie z tajemnicy dziennikarskiej jest zarówno autor materiału prasowego, jak i osoba przekazująca taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza. Zgoda udzielona przez autora materiału prasowego lub osobę przekazującą taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza wyklucza dalsze istnienie stanu tajemnicy.

Zgoda może zostać wyrażona w dowolnej formie, także w sposób dorozumiany (art. 60 KC).

Ustęp 3 przepisy zawiera wytyczne co do informowania redaktora naczelnego przez dziennikarza o sprawach związanych z tajemnicą zawodową dziennikarza. Wynika to z funkcji, jaką redaktor naczel-

ny pełni w redakcji. Redaktor naczelny kieruje redakcją, odpowiada za treść przygotowanych przez redakcję materiałów prasowych (art. 25 ust. 1 i 4 PrPras).

Redaktor naczelny jest zobowiązany do zachowania tajemnicy dziennikarskiej (art. 15 ust. 2 PrPras). Dotyczy go również zwolnienia z tajemnicy zawodowej, w przypadkach o których mowa w art. 16 ust. 1 PrPras.

Zakres podmiotowy zwolnienia jest tożsamy z zakresem podmiotowym tajemnicy dziennikarskiej (art. 15 ust. 3 w zw. z art. 15 ust. 2 PrPras).

Działalność prasowa w Polsce

Rozdział 3. Rada prasowa

Art. 17. [Rada Prasowa]

1. Tworzy się Radę Prasową.
2. Rada Prasowa działa przy Prezesie Rady Ministrów. Członków Rady powołuje Prezes Rady Ministrów na okres 3 lat.
3. Rada Prasowa wybiera ze swego grona przewodniczącego, jego zastępcę oraz sekretarza Rady.
4. Rada Prasowa ma charakter opiniodawczy i wnioskujący w sprawach dotyczących prasy i jej roli w życiu społeczno-politycznym kraju.
5. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa tryb powoływania i działania Rady Prasowej oraz nadaje jej statut.
6. W składzie Rady Prasowej powinny być reprezentowane stowarzyszenia i związki dziennikarskie lub zrzeszające dziennikarzy.

Przepis powołuje i reguluje funkcjonowanie Rady Prasowej. Rada prasowa ma obecnie znaczenie jedynie historyczne. Jest *de facto* martwą instytucją niemającą żadnego wpływu na funkcjonowanie środowiska dziennikarskiego w Polsce.

→ [Patrz część: *Działalność prasowa w Polsce w rozumieniu ustawy – Prawo prasowe*]